

A IX. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus rezümékötete
Miskolc, Miskolci Egyetem Bölcsészeti és Társadalomtudományi Kar, 2026.
ISBN 978-963-358-448-4

37. szimpózium

Stílus- és diskurzustípusok a mai magyar nyelvi gyakorlatban

Szervezés: Pethő József
Tudományterület: nyelvtudomány

A KÖZÖS MEGÉRTÉS ÉS KONTEXTUSLÉTESÍTÉS STILISZTIKAI DINAMIKÁJA SPONTÁN TÁRSALGÁSOKBAN ISMERETLENEK KÖZÖTT

Tolcsvai Nagy Gábor

Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Mind az alkalmi élő társalgásoknak, mind az internetes felületek dialogikus kommunikációjának meghatározó tényezője a többnyire rövid fordulók stílusa. Ezekben a helyzetekben a beszélőtársak nem csak mondanak egymásnak valamit (megosztanak valamilyen tartalmat), hanem magát a kontextust (annak meghatározó tényezőit) is létrehozzák. Ez utóbbi – nyilván nem függetlenül a beszélgetés bármilyen témájától – gyakran impliciten történik (például az internetes kommentoldalakon általában nincs formát adó cím, köszönés, megszólítás), és alapvetően az adott beszélő a megszólalásának módjával, stílusával alakítja a kontextust, azaz a többi megszólalóhoz való viszonyát, és ezáltal magát a beszédhelyzetet. Az előadás ezt a jelenségekört vizsgálja kortárs anyagon, a dialógusok ezredforduló utáni dinamikus alakulásmintázataira összpontosítva.

A STÍLUSOK VITÁJA ÉS A VITA STÍLUSA: IDEOLÓGIÁK ÉS ÉRVELÉSI MÓDOK AZ ÜGYFÉLKOMMUNIKÁCIÓ MEGSZÓLÍTÁSAINAK MEGÍTÉLÉSÉBEN

Domonkosi Ágnes

Miskolci Egyetem – ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja

Az előadás egy 262 kommentből álló Facebook-párbeszéd elemzése révén mutatja be az ügyfélkapcsolatokban terjedő tegezés társadalmi megítélését. Az elemzett vita indítékát az a marketingstratégiai döntés adja, hogy a magyar szolgáltató cégek egy része áttért az általános, sokszor egyoldalú tegező forma használatára. A vita feldolgozásában az udvariassági metadiskurzusok kvalitatív tartalomelemzése stilisztikai

fókuszú értelmezéssel egészül ki, feltárva a megszólítási formákhoz fűződő ideológiai és a reflexiók nyelvi, stilisztikai megformáltságát is.

Az elemzés rávilágít, hogy a megszólítások körüli vita stílusát kettősség jellemzi. A tegezéspártiak funkcionális érvelése gyakran agresszív megbélyegzéssel (pl. boomer, agyrák) párosul, a konzervatív érvelések szólásokkal (pl. nem őriztünk együtt libát) és általánosító morális ítélekkel (pl. bunkóság, tahóság) védik a tiszteletadás hagyományos kereteit. Emellett egy harmadik, gyakorlatias megközelítés is jelen van, amely a nyelvi váltást elkerülhetetlen technológiai és globális trendként, a vállalati automatizáció hatásaként fogadja el. A kommentfolyamban a két domináns érvcsoport egyáltalán nem közeledik: a felek a gúnyos fölény és a kioktató irónia eszközeivel kölcsönösen érvénytelenítik egymás ideológiáit.

HELYESÍRÁS ÉS STÍLUS A KÖZÖSSÉGI MÉDIA NYELVHASZNÁLÓI GYAKORLATÁBAN ÉS METANYELVI DISKURZUSAIBAN

Hámori Ágnes

Miskolci Egyetem

Az előadás a közösségi média nyelvhasználói diskurzusaiban, elsősorban kommentekben elemzi a fő stílusdimenziókat és a helyesírási jellemzőket, valamint a nyelvhasználók ezekre vonatkozó metanyelvi diskurzusait. Az eredmények hozzájárulnak a stílussal és helyesírással kapcsolatos mai magyar nyelvhasználati tendenciák, valamint a nyelvhasználói elvárások, ideológiák megismeréséhez; emellett segítenek feltárni a magyar nyelv új használati színtereinek, szövegtípusainak és ezek kulturális beágyazódásának jellemzőit.

SZÉKELYEK AZ INTERNETEN: TIPIZÁLT FIGURÁK ÉS KOMMUNIKÁCIÓS REPERTÓÁROK

Németh Boglárka (Babeş-Bolyai Tudományegyetem) – **Krizsai Fruzsina** (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem)

A hagyományos dialektológiai megközelítés mellett egyre inkább megélnünk látszik a székely nyelvjárás iránti szociolingvisztikai érdeklődés is. Újabban a regisztrálás (enregisterment, Agha 2007) elméletének hatására egyre népszerűbbé válik az a szociolingvisztikai perspektíva is, melyben a kérdőíves módszerrel frontálisan elicított viszonyulásmódokról a hangsúly átkerül azokra a spontánul szerveződő metapragmatikai folyamatokra, amelyek során különböző nyelvi-kommunikációs jelenségek a székely nyelvjárás emblematikus jegyeiként válnak felismerhetővé egy közösség tagjai számára, és amelyek során a székely mint regiszter különböző társas kategóriák, tipizált figurák indexeként működik (Szabó–Bodó 2021, Krizsai–Szabó 2024, Barabás 2025, Németh 2021).

Kutatásaink során a közösségimédia-platformok általunk kiválasztott, már a téma-megjelölés szerint is a székely beszédmodot megszólaltató videóiban és az azokhoz kapcsolódó kommentfolyamokban zajló regisztrálási folyamatokat tárunk fel több szempont együttes alkalmazásával. Ez az előadás a kutatás azon részeredményeit mutatja be, amelyek a vizsgált tartalmakban nyelvi és egyéb szemiotikai erőforrások használatba vételével megalkotott székely figurák jellegzetességeire, a figurák és kommunikációs repertoárjaik hitelesként vagy épp hiteltelenként való minősítését alakító evaluatív készletekre, illetve a tartalmakban és az általuk elindított beszélgetésekben implicit vagy explicit módon mozgósított sztereotípiáállomány fokális pontjaira vonatkoznak, ezáltal a székelynek mint regiszternek a társas indexeit, valamint az ezekkel kapcsolatos interpretatív stratégiákat körvonalazzák.

Mindezek felderítése érdekében elemezzük a platformokon megosztott videókat, különös figyelmet fordítva a bennük megkonstruált figurák nyelvi jellemzőire (a hangzásbeli, lexikális, morfoszintaktikai és diskurzusszintű jelenségekre) és a tipizáláshoz alkalmazott egyéb szemiotikai erőforrásokra (a testbeszédre és a felhasznált színpadi kellékekre, valamint audiovizuális effektusokra). Ezzel szoros összefüggésben állnak a tartalmakhoz kapcsolódó kommentfolyamok, amelyekben a hitelesítési/hiteltelenítési mozzanatokot elemezzük, vizsgálva az azok alapját képező evaluatív stratégiákat, valamint a tipizálás alapjául szolgáló sztereotip viszonyulások tematikus kategóriáit.

Eredményeink annak jobb megértéséhez járulnak hozzá, hogy a közösségi médiában ilyen módon megalkotott székely figurák miként vesznek részt a közkeletű nyelvi és kulturális sztereotípiák artikulálásában, újratárgyalásában és vitatásában, tehát miként alakítják azt, hogy milyen nyelvi jellegzetességek és karakterológiai vonások válnak a székely regiszter emblematikus, hitelesnek minősülő ismertetőjegyeivé és indexeivé. Az előadás ezáltal nemcsak a székely figurákhoz kapcsolódó evaluatív készletek és interpretatív stratégiák árnyaltabb leírásához járul hozzá, hanem tágabb értelemben rávilágít arra is, hogy miként vesz részt a közösségi média humora a regionális beszéd-módok társas jelentéseinek nyilvános rögzítésében, újratermelésében és alakításában.

Hivatkozott irodalom

Agha, Asif 2007. *Language and Social Relations*. Cambridge / New York: Cambridge University Press.

Barabás, Blanka 2025. *Linguistic, semiotic and affective aspects of Hungarian–Hungarian encounters: a linguistic ethnographic study of the Tusványos festival* [doktori disszertáció]. Budapest: ELTE BTK.

Szabó Gergely – Bodó Csanád 2020. A székely nyelv regisztrálása a közösségi médiában. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 64/1: 39–56.

Krizsai Fruzsina – Szabó Gergely 2024. Személyjelölés a térbeli változatosság tapasztalatainak internetes megjelenítésében. In Czetter Ibolya – Hajba Renáta – Tóth Péter (szerk.): VII. Dialektológiai szimpozium. Szombathely: Savaria University Press 128–139.

Németh, Boglárka 2021. On the enregisterment of Szekler. *Communicational stereotypes recreated in the sketch Úgy-e Magdi? by Open Stage*. *Hungarian Studies Yearbook* 3/1: 89–121.

SZÉKELYEK AZ INTERNETEN: EGYÉNEK ÉS CSOPORTOK KÖZÖSSÉGI MÉDIÁS REPREZENTÁCIÓI

Krizsai Fruzsina (Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem) – **Németh Boglárka** (Babeş-Bolyai Tudományegyetem)

A székely nyelv regisztrálása (enregisterment, l. Agha 2007) és a hozzá kapcsolódó nyelvi attitűdök vizsgálata egyre népszerűbb kutatási téma, amelynek feltérképezésére változatos módszertanú munkák láttak és látnak napvilágot (újabbban pl. Barabás 2025, Gál-Klippel 2021). A kérdőíves és részvételi megfigyeléses módszerekkel gyűjtött adatok mellett a közösségi média különböző felületei új lehetőséget nyitnak a jelenségkör feltérképezésére (Szabó – Bodó 2021, Krizsai – Szabó 2024, Németh 2021). A nyilvános közösségimédia-tartalmakban megalkotott székely figurák és az ezekre érkező hozzászólások vizsgálhatóvá teszik az egyes tartalomtípusok köré szerveződő digitális kommunikáció formai és társas jellegzetességeit, ezzel együtt azt is, hogy bizonyos székely figurákra milyen reakciók érkeznek, és ezekben hogyan jelenítik meg magukat a kommentelők.

Kutatásunk három tényező, a megjelenített figura, a hozzászólásokban grammatikailag is jelölt egyének (E/1) és közösségek (T/1), valamint a közösségimédia-felület összefüggésében kíván hozzátenni a székely nyelv regisztrálásáról szóló diskurzus-hoz. Az előadás ennek egyik összetevőjére, a hozzászólásokban megnevezett egyénekre és közösségekre összpontosít. Kérdésfeltevése, hogy milyen specifikus mintázatok mutathatók ki székely karaktereket középpontba állító humoros videókra érkezett közösségimédia-hozzászólásokban egyes platformokon. Ennek háttérében az a felvetés áll, hogy a különböző felületeken a felhasználói csoportok összetételének és a felületek belső működési szabályainak viszonylatában alakulnak a tartalmakra érkező reakciók.

A kérdés felderítésére egy mennyiségi és minőségi adatelemzésre egyaránt támaszkodó vizsgálatot terveztünk, melyben 1) különböző platformok mennyiségi mutatóit (mint a kedvelések vagy a hozzászólások száma) detektáljuk, 2) dokumentáljuk a megjelenített székely figurák jellemzőit, 3) leírjuk az egyes tartalmakra érkezett hozzászólások mennyiségi jellemzőit (kedvelések és további hozzászólások száma), majd 4) egy kidolgozott szempontrendszer mentén annotáljuk és elemezzük a hozzászólásokban nyelvileg kidolgozott egyéneket és csoportokat. Végezetül a kapott adatokat a közösségimédia-platform mentén (is) összehasonlítjuk.

Az eredmények a megjelenített figurák, a körük szerveződő online közösségek és a közösségimédia-platform összefüggéseire mutatnak rá. Ezáltal a székely nyelv regisztrálásának, a hozzá kapcsolódó attitűdöknek a digitális kommunikációban dinamikusan megképződő sajátosságait tárják fel összefüggésben a platformmal, vagyis a megszólalások és a rájuk érkező reakciók sajátos mediális közegével.

Hivatkozott irodalom

Agha, Asif 2007. *Language and Social Relations*. Cambridge / New York: Cambridge University Press.

Barabás, Blanka 2025. Linguistic, semiotic and affective aspects of Hungarian–Hungarian encounters: a linguistic ethnographic study of the Tusványos festival [doktori disszertáció]. Budapest: ELTE BTK.

Szabó Gergely – Bodó Csanád 2020. A székely nyelv regisztrálása a közösségi médiában. *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 64/1: 39–56.

Krizsai Fruzsina – Szabó Gergely 2024. Személyjelölés a térbeli változatosság tapasztalatainak internetes megjelenítésében. In Czetter Ibolya – Hajba Renáta – Tóth Péter (szerk.): VII. Dialektológiai szimpozion. Szombathely: Savaria University Press 128–139.

Gál-Klippel Rita 2021. Magyarok egymásról: erdélyi és magyarországi magyar fiatalok sztereotípiái és nyelvi attitűdjei [doktori disszertáció]. Budapest: ELTE BTK.

Németh, Boglárka 2021. On the enregisterment of Szekler. Communicational stereotypes recreated in the sketch *Úgy-e Magdi?* by Open Stage. *Hungarian Studies Yearbook* 3/1: 89–121.

STÍLUS- ÉS DISKURZUSTÍPUSOK A MAI MAGYAR SAJTÓBAN: A FŐBB VÁLTOZÁSTENDENCIÁK

Pethő József

Miskolci Egyetem

Minden társadalom kommunikációs hálózatban funkcionál, amelyhez belső struktúrális, kulturális, politikai, gazdasági, technikai és egyéb releváns változásaihoz igazodva permanens módon új, az aktuális helyzethez igazodó, autentikus beszédmódokat, szókészletet, közösségi szemantikát és stílust rendel. Ezt az összetett folyamatot az előadás a mai magyar közösségi nyelvhasználat egyik kitüntetett jelentőségű területén, a sajtóban (a médiában) vizsgálja, a stílus- és diskurzustípusok változástendenciára fókuszálva. A legutóbbi évtizedek sajtójában ugyanis különösen szembetűnőek és relevánsak a műfaji változások: a digitális forradalomban a hagyományos sajtóműfajok jelentős mértékben átalakultak, mind belső szerkezetükben, mind hierarchikus és mennyiségi elrendeződésükben, továbbá fontos új diskurzustípusok is megjelentek. Jelentős változások mentek végbe a stílus vonatkozásában is, az idetartozó folyamatokat és jelenségeket az előadás főképpen a stílus szociokulturális rétegzettségére felől közelíti meg, és azt vázolja fel, hogy milyen általános tendenciák mutatkoznak ezen a téren. A megközelítés nyelvelméleti, módszertani háttérét a funkcionális nyelvészet, ezen belül a kognitív stilisztika adja, így a nyelvi jelenségek, tendenciák dinamikus és skaláris jellegének tételezése alapvető háttérfeltevés, amely az elemzések céljait és konklúzióit is meghatározza. Az alapkategóriák fogalmi körüljárása, tisztázása után a kifejtés az utóbbi évek online sajtójából származó nyelvi példák elemzésével valósul meg.